

N:o 182.

Herr **K. H. Branting**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående ny valkretsindelning för valen till Andra
Kammaren.

I motiveringen till den motion om allmän rösträtt, som jag denna dag afgifvit, erkänner jag för min del oförbehållsamt, att med den allmänna rösträttens införande bör som konsekvens följa att städernas afsevärdt starkare representationsrätt i den folkvalda kammaren bortfaller.

Detta privilegium har ju historiska rötter, men sitt bästa stöd inför nutidens rättsmedvetande har det nog deri, att det skänker den industriella arbetareklassen en smula större möjlighet att vid valen få sina intressen beaktade, än hvad utan denna anordning blefve fallet.

Blir nu deremot rösträtt allmän och personlighetsprincipen: en man — en röst, kommer till heders, så finnes ej längre någon rättvisa i att låta stadsbefolkningens röster ha högre valör än landtbefolkningens. De klasser, som med den ekonomiska utvecklingen växa i antal och social betydelse, hindras då ej från att successivt öka sitt politiska inflytande, men de förut dominerande elementen behöfva icke befara några tvära rubbningar. Så länge jordbruket i vårt land ännu ger arbete och näring åt mer än halfva befolkningen — 1900 års statistik lär ju komma att visa 55 procent — skola gifvetvis med en sådan ordning de vid jordbruket knutna klassernas synpunkter fortfarande stå i förgrunden. Hvad industriens arbetareskaror kräfva och ha rätt att kräfva är en statsförfattning, som tillförsäkrar dem befogad hänsyn, men visst icke, som ofta påstås, allenavälde.

Naturligtvis har hela detta resonnemang till förutsättning, att den politiska maktens tyngdpunkt verkligen ligger hos den folkvalda kammaren, hvilken så troget som möjligt återspeglar nationens sociala och politiska utvecklingsgrad. Söker man deremot upprätthålla fiktionen om en folkvald och en rikedomsvald kammare med »i alla frågor lika behörighet och myndighet», så förloras genast jemvigten; det redan i allmänna rösträttens församling så starkt företrädde jordegareintresset får en fullständigt orimlig tillökning i makt genom att det helt dominerar första kammaren. Men den rätta utvägen ur detta dilemma är icke att, som nu, hålla stadsrepresentanternas antal i Andra Kammaren vid något högre siffra, utan i stället att reducera rikedomrepresentationens betydelse. Om tiden icke är mogen för dennas fullständiga slopande, så är den i hvarje fall beredd för en grundlig kringkärning af dess inflytande. Tvärtemot hvad en motionär i Första Kammaren paradoxalt framkastat kräver en verklig rösträttsreform som konsekvens en reduktion af Första Kammarens ledamotsantal, t. ex. ned till 80 eller 100, samt en förvandling af dess veto från absolut till suspensivt; historien om hur rikedomrepresentationen i nära en mansålder förhindrade hvarje äfven den oskyldigaste jemkning på den vidunderliga kommunala röstskalan är i det afseendet ensam tillräckligt motiverande. Krafvet på lika kommunal rösträtt får ju ej heller glömmas.

En ny valkretsindelning till den allmänna rösträttens kammare, med lika rösträtt för land och stad, kan ju tänkas ordnad på många olika sätt. Naturligtvis komma storstäderna att fortfarande välja för sig sjelfva, men deremot förtjenar det för visso att tagas i öfvervägande, om det finnes skäl att fortfarande sammanplocka en hop småstäder till konstbesynnerliga valkretsar i stället för att låta dem välja tillsammans med kringliggande landsbygd.

Fruktar man, att den nu inom riksdagen genom valsystemet vidmakt-hållna motsättningen mellan land och stad då blott skulle flyttas ut till hvarje valkrets, så pekar sjelfva denna svårighet med särskild styrka på en lösning, som äfven derförutan det fins vägande skäl att noggrant uppmärksamma — jag menar systemet med större valkretsar och proportionella val. De, som ängsligt ropa på »garantier» mot jordens »mognaste och trognaste» folk, ha der ett uppslag, som i skarp olikhet med andra deras påfund håller sig kvar på rättvisans mark. Visst är, att med en praktisk anordning af proportionella val det aldrig mer kunde bli tal om att afsevärda minoriteter skola trampas ned under ett befaradt massvälde.

Att äfven andra valreformer borde i samband med så genomgripande

förändringar tagas i öfvervägande, ligger i öppen dag. Ville man för närvarande behålla en-mans-kretsarne, så borde åtminstone införas stadgande om absolut majoritet, som garanti för att flertalets mening verkligen till sist blir gällande. Bostadsbandet för valbarhet hör också till de inskränkningar i valmännens rätt, som endast bestå i kraft af gammal tradition, och likaså hela den formalism, som hos oss allt emellanåt på rent skandalöst sätt hindrat valmännens vilja att komma till sin rätt.

Här har blott kunnat i knappa ord antydast, hvilken mängd af viktiga problem en blifvande reformvänlig regering får att lösa, när den allmänna rösträtten skall i vårt land föras ut till verklighet. Så mycket större skäl då att icke dröja med förberedelserna till lösningen. Hänvisande för öfrigt till min motion om allmän rösträtt, får jag härmed alltså föreslå,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t med görligaste första måtte utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till ny valkretsindelning vid valen till Andra Kammaren, grundad på att i samband med införandet af allmän rösträtt olikheten i representationsrätt mellan stad och land bortfaller, äfvensom förslag till öfriga grundlagsändringar, hvilka i detta sammanhang må kunna anses påkallade.

Stockholm den 5 april 1902.

Hjalmar Branting.